

НАРОДНА
ОПЕРА
РУСЪ

К 78/Д 96

120000868666

МАЗЕПА

K $\frac{78}{196}$

МАЗЕПА

опера в 3 действия — 6 картины
музыка П. И. ЧАЙКОВСКИ

Регионална библиотека
"Любен Каравелов"

120000868666

Сезон—1956/57 год.

44771

МАЗЕПА

Опера в 3 действия, 6 картини — музика П. И. Чайковски. Либreto по поемата на А. С. Пушкин — „Полтава“ написано от В. Буренин.

Първото представление се е състояло на 3. II. 1884 г. в Москва на сцената на Большой театър.

Действащи лица:

КОЧУБЕЙ	бас-баритон
ЛЮБОВ, негова жена	мец-сопран
МАРИЯ, тяхна дъщеря	сопран
МАЗЕПА, хетман	баритон
АНДРЕЙ	тенор
ОРЛИК, палач	бас
ИСКРА, приятел на Кочубей	тенор
ПИЯН КАЗАК	тенор

Казаци, казачки, гости, слуги на Кочубей и др.

Действието се развива в Украйна в началото на 18 век.

Музикално оформление на гл. диригент **Ромео Райчев**

Постановка — **Стефан Трифонов**

Художник-проектант — **Цанко Димитров**

Балетмайстори — засл. артист **Анастас Петров** — главен балетмайстор на Софийската народна опера и **Асен Манолов**

МАЗЕПА

(Съдържание)

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

Първа картина. В чифлика на генералния съдия на Украйна Василий Кочубей — разположен край брега на реката около гр. Полтава, се подготвя празнично веселие. Девойки плетат венци от полски цветя. Те канят и своята дружка Мария — дъщеря на Кочубей да отиде с тях по реката, където ще гадаят с венци за „милиа“, „за щастieto“, но тя отказва... Гост на тяхния дом днес е всесилният хетман на Украйна, стар приятел на баща ѝ и нейн кръстник Иван Степанович Мазепа. Останала сама Мария размишлява за чувствата си към старият хетман. Тя го обича безумно, сяпо и всеотдайно. Младият казак Андрей отгледан в дома на Кочубей, израстнал заедно с Мария и отдавна влюбен в нея, разгадал тайното ѝ влечение към Мазепа, се опитва да я разубеди, да я спаси от гибелното увлечение и плахо загатва за любовта си към нея. Но тя няма сили да се бори със себе си.

От домът излиза Мазепа придружен от домакина Василий Кочубей, комуто хетмана благодари за радушия прием. Младияте запяват и танцуват буен украински „гопак“. Но не да се весели дошъл Мазепа. Той е решил твърдо да иска ръката на Мария, единствената дъщеря на неговият пръв приятел, на своята кръщелница към която го влече неудържима страст. Кочубей е поразен от претенциите на старика и се старае да го вразуми, но той е непоколебим в упорството си. Възмутен, Кочубей настоява Мазепа да си отаде. Между тях избухна спор, който преминава в стълкновение между сватата на хетмана и приятелите на Кочубей. Самоуверено и надменно Мазепа заставя Мария сама да реши спора — с кого ще отиде — с него или с баща си. Мария избира беловласият хетман и напуща бащиния си дом.

Втора картина. В дома на Кочубей майката на Мария оплаква загубата на единствената си дъщеря. Кочубей е потънал в тежки размисли. Жена му се обръща към него с ободрителни думи да се съвземе, да събере сили за отмъщение. Той има верни приятели. С него е полковник Искра, младият казак Андрей и много други. Кочубей решава да отмъсти на подлия Мазепа. Към чувството му за лична обида се прибавя и патриотичният дълг на Кочубей да предотврати замисленият от Мазепа предателски план и той разказва на близките си

как изменика се готви да предаде родината Украйна на чуждестранни завоеватели, но трябва някой с риск на живота си да отиде до столицата и да уведоми цар Петър за черните планове на хетмана. Пламенният Андрей настоява да се възложи на него изпълнението на тази задача. Той също има за какво да отмъсти на Мазепа. Всички са съгласни на това.

Скица от първа картина

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

Трета картина. В подземие то на една от кулите на хетманския замък е окован във вериги Кочубей. Той размишлява върху жестоката ирония на съдбата:

„Туй е награда за верност,
за донес, който бе и прав и верен;
Оклевети пред нашия цар и мен,
и Искра, подлият хетман“.

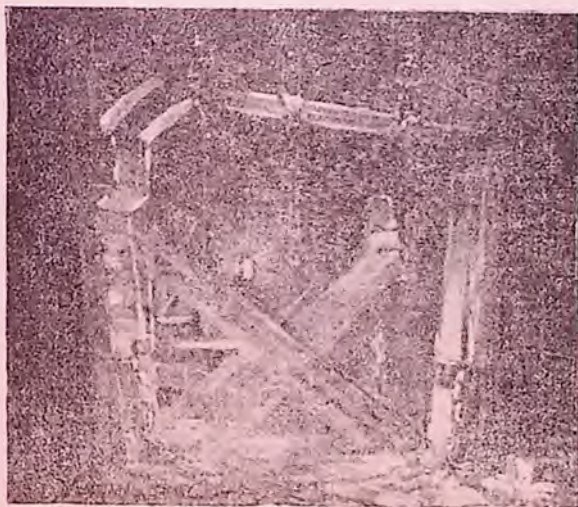
Кочубей ще трябва да умре за това, че е бил верен на цар Петър, заблуден от Мазепа. Но не от смъртта се бои Кочубей. Той се терзае от мисълта, че ще умре и няма кой да разкрие истината пред Петър за подлия план на Мазепа, който иска да предаде Русия.

В тъмницата влиза довереника на Мазепа, жестокият и алчен Орлик. Той разпитва Кочубей къде е скрил своите бо-

гатства, своето имане, но Кочубей е изпълнен с решимостта да отнесе тайната със себе си, но да не остави богатството в ръцете на предателя. Вбесен от упоритостта на Кочубей, Орлик извиква палача, за да продължи мъченията на упоритият генерален съдия.

Четвърта картина. Разкошен кабинет на Мазепа. На фона на тихата украинска нощ всеилният хетман е зает с мрачни размисли около предстоящата смърт на Кочубей и какво ще стане с Мария, когато тя научи за гибелта на баща си. Но мислите за любимата не са в състояние да спрат коварното му решение. За постигане от властолюбивата си цел, той не се спира пред никакви средства, дори и пред трупа на Кочубей. Твърдо решил той подписва смъртната присъда и заповядва на Орлик да подготви посичането на Кочубей и Искра.

Влиза Мария. Тя е разтревожена защото напоследък Мазепа рядко отделя време за нея. Не е ли охладнял, не е ли zalюбил друга? За да разсее ревнивите й подозрения, хетманът ѝ разкрива своята тайна. Мария тържествува. Тя вижда как ще прилегне короната на беловласите къдри, но останала сама у нея се раждат тъжни възпоменания за бащиният дом, за изоставените родители. Неочаквано се появява майка ѝ. Тя съобщава на дъщеря си каква съдба очаква баща ѝ. Мария е ужасена и вслушвайки се в молбите на майка си, се втурва към мястото на смъртната присъда, за да спаси баща си.

Скица от трета картина

худ. Ц. Димитров

Пета картина. Лобното място определено за посичането на Кочубей и Искра. Пред ешафота се е събрала развълнувана тълпа. Пиян казак танцувайки си пее весела песен, а възмутени жените го проклинат, а мъжете се мъчат да го отстранят. С ужас следи народа как минават въоръжените с брадви палачи и стражата, която води Кочубей и Искра. Скръбно и покъртващо звучи предсмъртната молитва на осъдените. Те бавно се изкачват на ешафота. В това време Мария и Любов се втурват сред тълпата, но брадвите на палачите са отсекли главите на Кочубей и Искра. Съкрушени от тежка скръб Любов умира, а Мария подлудява.

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

Заключителното трето действие — 6 картина на операта се предшества от симфоническата картина „Полтавски бой“, Музиката разкрива историческата битка на русите с шведите, прославя великата победа на руските воини под водителството на Петър I и тържеството на победителите.

Шеста картина. Сред запустелия чифлик на Кочубей. През двора прибягват групи от отстъпващите войски на Карл шведски и от хората на Мазепа. Влиза Андрей. Той през цялото време е търсил да срещне в боя Мазепа, за да отмъсти. С болка и съжаление в душата си младият казак гледа на изоставения запустял дом, на градината, в която е преминала неговата младост, на изгубената си любов. Внезапно дочува конски тропот. Това са бягащите Мазепа и Орлик. Познал ненавистния враг, Андрей се нахвърля срещу него с извадена сабля, но хетманът подло го застрелва с пистолета. Смъртно ранен Андрей пада на земята. Появява се Мария с окъсана риза и небрежно разчорлена коса. С ужас гледа Мазепа на нея, иска да я успокои с ласкави слова, но Мария не може да познае своя любим. В съзнанието на безумната се явява страшното видение на погачането на баща ѝ. Орлик настоятелно тегли хетмана: трябва да се спасяват, нито минута памет за губене. Мазепа и Орлик избягват. Мария нижда ранения Андрей и ѝ се струва, че това е спящо дете. Наведена над трупа му грижовно и ласкаво, изпаднала в безумен унес, тя пее трогателна, изпълнена с нежна лиричност приспивна песен.

БЕЛЕЖКИ ЗА ОПЕРАТА „МАЗЕПА“

Операта „Мазепа“ не е позната на широката публика. На българска сцена тя е играна много отдавна. От репертоара на съветските оперни театри, обаче, тая опера не е слизала. Със Сталинова награда е отбелязана постановката на „Мазепа“ в Большой театър. Успешно участвуват в тая опера народните

артисти на СССР: Ив. Петров, Кривченя, Давидова, Ал. Иванов, създали незабравими вокални и сценични образи.

Безспорните художествени качества на тая опера успяха да ѝ открият достъп и на големите европейски сцени. Така, от няколко години „Мазепа“ се играе в Италия, като ролята на Кочубей изгълняа прославеният български оперен артист Борис Христов. Играе се също така в Германия и Румъния.

Сюжета на операта „Мазепа“ е извлечен от безсмъртната поема на Пушкин „Полтава“. Действието се развива в бурната епоха на Петър I.

В центъра на поемата се намира поетическият разказ за Полтавската битка между войските на Петър Велики и Карл Шведски, която се явява граничен камък между две епохи в историческото развитие на Русия.

Пушкиновата поема възвеличава образа на Петър I и звучи мъжествено и патриотично. Епизода на Полтавската битка в операта е предаден чрез симфонично интермецо, представяващо закръглен музикален номер. Основната сюжетна линия, обаче, обхваща интимната драма на Мария — героинята на поемата и хетмана на Украйна Мазепа — васал и враг на Петър I. Върху фона на крупните исторически събития, тая интимна драма разкрива ярко характеристиките на действащите лица, техните чувства и страсти, предадени с широк шекспировски замах. В основата на тази драма, по преценката на Белински стои моралната проблема за възможността и оправдаността на любовните чувства между мъж и жена, привлечени от обща героична жизнена цел, независимс от голямата разлика във възрастта им. В поемата и операта трагедията на Мария се заключава в това, че тя приема погрешно Мазепа за народен герой.

Образът на Мария и в поемата, и в операта е пресъздаден с рядко художествено майсторство и с пълно право може да бъде поставен до такива поетични творения като Дездемона и Офелия, макар в основата си характерът на Мария да е коренно различен от тоя на споменатите шекспирови образи.

С потресающа сила са предадени сцените на мъчението и посичането на украинските патриоти Кочубей и Искра, контрадействащи сили на коварния и властолюбив Мазепа. Докато в характеристиката на хетмана Мазепа Чайковски не е успял да достигне литературния първообраз, в изобразяването на останалите действащи лица и масовите народни сцени, той достига върховете на оперното творчество.

От руските композитори само у Мусоргски могат да се срещнат такива силни и потресающи народни сцени, като V-та картина на „Мазепа“ — посичането на Кочубей и полковник Искра.

Чайковски написва операта „Мазета“ през втория период на своето творческо развитие. След лиричните по сюжет и музикална разработка опери „Нощ преди рождество“ и „Евгений Онегин“ композиторът се насочва към драматическия сюжет, като се стреми да постигне ярки оркестрови контрасти и едно пълно обединяване на вокалните и инструментални партии. Операта „Мазета“ звучи симфонично и монументално. Оркестъра не само акомпанира, не само допълва, а и носи драматичното развитие, поглъща в своята богата звучност и отново издига вокалните партии. В „Мазета“ се долавят твърде много общи черти с творчеството на Мусоргски и Вагнер.

„Мезепа“ е написана в стила на „голямата опера“, като е избегнато увлечението да се създадат помпозни сцени с балет и хор без особено драматургическо назначение. Влиянието на Мусоргски се чувства в разработката на народните сцени и в стремението да се даде ярък изострен психологически рисунък на музикалните образи. От Вагнер Чайковски е възприел стремението към монументалната и богата оркестрова звучност, към симфонично обединяване на оркестъра и вокалните партии. Чайковски обаче, обратно на Вагнер, старателно пази вокалните видове (ария, речитав, ансамбъл, дует и т. н.) като основно изразно средство и умело балансира оркестъра и певчевските партии. Мотивите у Чайковски се развиват, менят се и служат като градивен драматургичен материал. В интонационно отношение музикалните образи на Чайковски се развиват и непрекъснато обогатяват.

Написването на операта „Мазета“ е струвало на Чайковски огромен труд. Композиторът, винаги вдъхновен, винаги поривист, този път е трябвало да работи цели две години над партитурата на „Мазета“, срок кратък за някои автори, но за него необичайно дълъг.

Сега, когато развитието на Чайковски е добре известно от неговите съчинения, ясно става, че той с оперите „Орлеанската дева“ и „Мазета“ е търсил нови творчески пътища. В партитурата на тая опера не липсват страници на мелодично разточителство, последвани от драматично съгъсени епизоди. Тия диспропорции, обаче, не намаляват общото стройно и величествено впечатление от операта. „Мазета“ е ярко реалистично произведение, написано със смел творчески размах.

Г. ЧЕНДОВ

МАЗЕПА

Опера в 3 действия, 6 картини — музика П. И. Чайковски

Либрето по поемата на А. С. Пушкин — „Полтава“
написано от В. Буренин.

ДЕЙСТВУВАЩИ ЛИЦА:

КОЧУБЕЙ	— М. Петров ✓ Ан. Анастасов
ЛЮБОВ	— Сн Якимова Л. Тошева Евг. Бабачева—Славова ✓ Д. Карпова
МАРИЯ	— М. Бохачек ✓ К. Кирова
МАЗЕПА	— К. Кръстев ✓ Ан. Янков, артист от Соф. нар. опера Н. Николов
АНДРЕЙ	— Б. Христов ✓ Й. Стефанов Т. Бонев
ОРЛИК	— Б. Димитров Н. Павлов ✓
ИСКРА	И. Стоянов . — Н. Абаджимаринов Ст. Велев
ПИЯН КАЗАК	— Ст. Георгиев ✓ Хр. Крондев

Казаци, казачки, гости, слуги на Кочубей и др.

Музикално оформление на Гл. диригент: Ромео Райчев

Постановка: Стефан Трифонов

Художник-проектант: Цанко Димитров

Балетмайстори: засл. артист Анастас Петров от Софийската
народна опера и Асен Манолов

Диригент на хора: Николай Николаев

Концертмайстори: Хр. Дюлгеров и Лалю Петков

Пом. режисьори: Ото Малеев и Ем. Манов

Инспициент: Л. Хаджиева

Софлър: Л. Сакакушева

Зав. постанов. част: Д. Казаков

Театърмайтор: Т. Тодоров

Грим и фризура: В. Нанчев и Л. Дянкова

Зав. худ. осветление: Ц. Сокеров

Зав. декоративно ателие: Хр. Арнаудов

Зав. шивашки ателиета: Йор. Кисева и М. Колев

Зав. дърводелско ателие: Ст. Василев

Папицер: Д. Хвърчилков.